

tensum est, exemptionem ecclesiasticam ex genere suo ad hoc jus divinum pertinere, et multa, quæ sub hac exceptione continentur, esse immediate ab hoc jure, licet aliqua fortasse per Ecclesiam vel imperatores addita vel aucta sint.

18. *Leges, adimentes clericis res aliis civibus communes, libertati ecclesiasticæ repugnant. — Evasio. — Refellitur.* — Ad hunc ergo modum dicimus, ad immunitatem clericorum pertinere, ut per potestatem laicorum non fiant peioris conditionis, etiam in his commodis temporalibus, quæ communia sunt omnibus civibus. Exemplum optimum est in capite ultimo de Immunitate ecclesiæ, in sexto, ubi contra ecclesiasticam libertatem committere dicuntur temporales domini, qui suis subditis, ne personis ecclesiasticis quidquam vendant, aut emanent aliquid ab ipsis, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibeant, interdicitur. Hæc enim omnia non sunt contra specialia privilegia clericorum, vel ut clerici sunt, sed contra communem societatem civilem, et nihilominus contra ecclesiasticam libertatem judicantur, et ut talia prohibentur et puniuntur. Respondet tamen Cajetanus, ibi non dici, interdicta illa, seu statuta esse contra libertatem ecclesiasticam, sed præsumi. Verumtamen de sensu illius verbi, *Præsumantur*, infra, c. 32, dicendum est; nunc breviter dico: qualiscumque illa præsumptio cogitetur, ut vera et fundata esse possit, necessarium est ut supponat verum et proprium objectum criminis contra libertatem ecclesiasticam, privare clericum communi jure civilis societatis, etiam si id non fiat exercendo jurisdictionem in clericum, sed per alium quemcumque modum.

19. *Ratio conclusionis. — Prima confirmatio.* — Ratio autem est, quia, licet talia jura, communia civibus, non debeantur clericis, quia clerici sunt, debentur tamen ipsis ut civibus, etiam si statum diversum a laicis habeant; imo quia clerici sunt, ideo illis novo et majori titulo debetur, ne his communibus juribus priventur, quia propter statum clericalem non amittunt jura communia civium, et alioqui ratione status majori honore et reverentia digni sunt; ergo ad immunitatem naturali jure debitam clericis, pertinet ut his juribus non priventur. Optimeque juvatur hæc ratio verbis Arcadii, et Honorii imperatoris, in l. 19, Cod. de Episc. et Clericis: *Omnibus, qui Ecclesiis serviunt, tuitio deferatur, quia temporibus nostris addi potius re-*

verentia cupimus, quam ex his, quæ olim præstita sunt, immutari. Et ideo, in l. 31, sacrilegum appellant, qui sacerdotibus et ministris Ecclesiæ aliquid importat injuriæ, illudque crimen æquiparant cum injuria loco vel cultui sacro facta. Et confirmatur, quia per hujusmodi actiones, vel dispositiones laicorum vilescit multum clericalis status, et irreverenter tractatur, et consequenter clerici timidiore fiunt, et alii ab illo statu suscipiendo avertentur, cum videant ea, quæ jure gentium cæteris civibus communia sunt, ipsis denegari; ergo illa omnia sunt contra ecclesiasticam immunitatem.

20. *Secunda.* — Confirmatur tandem, quia hujusmodi gravamina clericorum ordinarie procedunt ex odio aliquo ipsius status clericalis, non quidem propter ordines, vel ministeria eorum (hæc enim non nisi hæretici vel alii infideles abominantur), sed propter exemptiones et libertates quibus in eo statu gaudent, et præsertim quia ab oneribus communibus eximuntur, quod in aliquod laicorum gravamen solet redundare, et ideo interdum cupiunt a suis communibus commodis clericos excludere; ergo, eo ipso læduntur privilegia clericorum, nam et fiunt odiosa, et per quamdam recompensationem fiunt infructuosa, quia occasione illorum clerici æqualibus aut majoribus bonis privantur. Atque ita talia gravamina dici possunt imponi clericis, ut clerici sunt, quia, licet formaliter non consistant in privatione alicujus rei debitæ clerico, ut clericus est, nihilominus fiunt in odium, vel cum injuria, vel contemptu clericatus, quod satis est ut propriam violationem immunitatis contineant. Et ita fundamento contrariæ sententiæ sufficienter responsum est.

CAPUT XXIII.

UTRUM REDDITUS ECCLESIASTICI CLERICORUM A TRIBUTIS EXEMPTI SINT.

1. *Bona clericorum duplicia.* — Licet de ecclesiasticis bonis multa in superioribus dicta sint, quia tamen certum non est, bona clericorum eodem jure censi quo bona Ecclesiarum, ideo de illis in particulari dicere necessarium est. Duo autem genera talium bonorum distinguuntur a D. Thoma, quodlib. 6, art. 12: quædam, quæ clerici lucrantur ex bonis Ecclesiæ, ut ex decimis, vel prædiis Ecclesiarum, seu ex beneficiis suis, quæ propter officium dantur; alia sunt, quæ vel a parentibus hære-

ditarunt, aut sua industria vel arte compararunt. Priora vocat D. Thomas ecclesiastica, utique lato modo; nos, ad tollendam æquivocationem, clericalia vocabimus; alia vero patrimonialia seu sæcularia vocantur. His addit tertium membrum Navar., tract. de Redditib. eccles., q. 4, monito 19, nimirum, eorum honorum, quæ per actiones spirituales tanquam stipendia illarum a clericis comparantur, non jure aut titulo alicujus beneficii, sed solo titulo actualis et quasi mercenarii operis, ut sunt stipendia Missarum, et similia. Merito tamen addit idem Navarrus, hæc ad patrimonialia reduci, quia et de temporalibus bonis laicorum immediate illa lucrantur, et non ex bonis suorum beneficiorum, et sine ulla conditione tacita vel expressa dominium temporale talium honorum consequuntur, postquam suum ministerium implent, ac denique quia suo labore, et industria, vel actione, illa comparant, estque valde extrinsecum, et accidentarium ad qualitatem talium honorum, quod actio illa spiritualis vel omnino materialis sit. Quanquam vero hoc ita sit in ordine ad alios effectus, vel obligationes clericorum, de quibus nunc non tractamus, nihilominus in ordine ad exemptionem a tributis, nonnulla major ratio in his ultimis bonis spectari potest, ut videbimus.

2. *Prima conclusio.* — Primo ergo certum est, bona primi generis seu ecclesiastica clericorum exempta esse ab omnibus tributis, sive realibus, sive mistis. Conclusio est certa, et communis omnium Catholicorum; habetur enim expresse in jure canonico, in cap. *Non minus*, ibi: *De bonis Ecclesiarum, et clericorum, et pauperum, Christi usibus deputatis.* Et clarius in cap. *Adversus*, ibi: *Qui Ecclesias et ecclesiasticos viros talis, seu collectis, etc.*, ubi sermo est de tributis quæ imponuntur ratione honorum, et distincte eximuntur non tantum Ecclesiæ, sed etiam ecclesiasticæ personæ. Et in cap. *Clericis*, de Immunit. ecclesiar., in 6, expresse et late talia tributa prohibentur, et licet cap. illud per Clementinam unic. de Immunit. ecclesiar. revocatum sit quoad pœnas, non vero quoad ipsam exemptionem, sed potius confirmatur, et latius in Concilio Lateranense, sub Leone X, sess. 9, in Reformationibus curiæ, § *Et cum a jure*, præter alia antiquiora, quæ in superioribus allegata sunt, quæ omnia renovat Concilium Tridentinum, sess. 25, c. 20, de Reformat.

3. Deinde in jure civili habetur expresse hoc privilegium in constitut. Friderici impe-

ratoris, l. seu Auth. *Item nulla*, Cod. de Episc. et Cleric., ubi prohibet collectas, vel exactiones imponere Ecclesiis, vel ecclesiasticis personis. Et ex antiquioribus legibus colligi potest hoc privilegium ex l. 10, de Episc. et cler., in C. Theodosiano, ubi Constantius et Constans de clericis dicunt: *Negotiatorum dispendiis minime obligentur*, id est, tributa, quæ negotiatoribus imponuntur, solvere non cogantur, et addunt rationem: *Cum certum sit quæstus, quos ex tabernaculis atque ergasteriis colligunt, pauperibus profuturos*; et in l. 14 dicit Justinianus: *Omnis a clericis indebitæ conventionis injuria, et iniquæ exactionis repellatur improbitas*; in l. 1, de Lustr. collat., eodem Cod., excipiuntur clerici a quodam tributo, quod lustralis collatio dicebatur.

4. *Ratio conclusionis. — Confirmatio.* — Ratio autem hujus partis reddi potest, vel generalis ad omnia bona clericorum, et de hac dicemus in capite sequenti, vel specialis, quia hæc bona, de quibus tractamus, inter res sacras numerantur a D. Thoma, 2. 2, quæst. 99, art. 3, et ideo vel natura sua exempta sunt a tributis, vel saltem cum cæteris bonis ecclesiasticis intelliguntur exempta. Et confirmatur hæc ratio, quia rapere seu furari hujusmodi bona clericorum est sacrilegium, quod non solum de his bonis, sed etiam de quibuscumque aliis nonnulli tradiderunt, ut infra referam; de his autem est multo verisimilius propter dictam rationem, quod hæc bona censentur sacra; ergo eadem ratione esse debent a tributis exempta.

5. *Expenditur ratio pro conclusione facta.* — Hæc autem ratio non videtur solida. Nam hæc bona considerari possunt, vel priusquam applicentur ipsis clericis, et fiant propria eorum; vel postquam jam ad illorum dominium transierunt. Priori modo recte quidem probatur ratio dicta, illa bona esse sacra, et exempta a tributis; non tamen aliquid probatur de bonis clericorum, quia illa bona in tali statu spectata non sunt clericorum, sed Ecclesiæ, seu Dei. Alio modo possunt illa bona considerari, quatenus a clericis acquiruntur. Et hæc ipsa consideratio subdividi potest: nam loqui possumus vel de acquisitione ipsa talium honorum, vel de ipsis bonis jam integre et sine diminutione tributi acquisitis. Et in priori quidem ex his duobus modis, recte etiam probatur non esse talia bona capacia tributorum sæcularium, id est, non posse clerico imponi tributum solvendum ex redditibus sui beneficii, seu ex quibuscumque bonis ecclesiasticis.

Tum quia si tale tributum imponatur personæ, est contra exemptionem quam talis persona habet a potestate iudicis sæcularis. Si vero imponatur rei sive fructibus ejus, sic imponitur bonis ecclesiasticis, quia impositio præcedit priusquam talia bona clerico acquirantur, et tunc adhuc ecclesiastica sunt, et ita fit contra talium bonorum immunitatem.

6. Si vero tale tributum intelligatur imponi super ipsammet actionem lucrandi tales redditus, vel stipendia, etiam est contra immunitatem, quia illa actio spiritualis est, et omnino extra forum potestatis sæcularis, et ideo non est capax tributi. Item, quia illud lucrum non est per modum mercaturæ, aut civilis contractus, sed est per modum stipendii annexi ministerio spirituali, et ideo sequitur naturam, et forum sui principalis, solumque ab spirituali potestate minui potest, ideoque jure canonico statutum est ut beneficia sine diminutione conferantur. Quoad hanc ergo partem, et usque ad prædictum statum talium bonorum, recte probatur illa ratione, non posse clericis imponi tributa de talibus bonis. Et hoc modo videtur intelligi statutum Concilii Vormatiensis, quod refertur in cap. *Sancitum*, 23, quæst. 8, et in cap. 4, Extra de Censib., ubi dicitur: *Presbyteri in Ecclesiis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium aliquod servitium faciant, præter ecclesiasticum.*

7. *An redditus ecclesiastici in clericos translati tributis subjaceant.* — At vero si talia bona considerentur ut jam sunt facta propria clericorum, non videtur illa ratione probari, esse incapacia tributorum sæcularium. Probatur, quia jam illa bona re vera non sunt sacra, neque in ulla specie talium bonorum a D. Thoma numerantur, si attente legatur; nam in ultima specie ponit bona, quæ sunt deputata ad sustentationem ministrorum, sive *mobilia sint, sive immobilia*. Aliud autem est esse deputata, aliud vero esse jam ministrorum facta, nam primum habent, quamdiu sunt communia, et sub potestate Ecclesiæ, ac speciali dominio Dei; postquam vero personis clericorum dividuntur et applicantur, statum mutant, et sacra esse desinunt, quia respectum illum peculiarem ad Deum, et amplexionem ad spirituales titulum amittunt. Cujus signum est, quia in quoslibet usus converti possunt, et quia possunt donari laicis propria auctoritate privati clerici cujus sunt, et propter causam vel rationem temporalem. Denique quia bona illa in se spectata temporalia

sunt, et dominium, quod clericus de illis acquirit, temporale est; quod autem acquisitio fuerit media actione vel jure spirituali, non refert, quia respectus ille transit, et non manet. Sicut quando ex bonis Ecclesiæ datur pauperi elemosyna, eo ipso quod pauper illa acquirit, incipit pars illa esse mere temporalis; ita ergo esse videtur in his bonis clericorum. Igitur in ordine ad tributa, eadem ratio erit de illis quæ de aliis bonis patrimonialibus clericorum.

8. *Quid dicendum, si clerici non sunt talium reddituum domini.* — Adverto tamen punctum hoc pendere ex alia celebri controversia de redditibus ecclesiasticis, an clerici, postquam illos recipiunt titulo sui beneficii, illorum verum et proprium dominium consequantur, ita ut de illis possint libere disponere, quantum spectat ad obligationem justitiæ, vel semper maneant dispensatores eorum bonorum, ut ex illis imprimis congrue alantur, et deinde cætera in pia opera dispensent. Qui enim hoc posterius censent, ut Navarrus et alii, consequenter dicere possunt et debent, et illa bona semper esse sacra, quia semper manent sub dominio Dei, ac subinde æquiparari ecclesiasticis bonis, quia revera semper manent ecclesiastica. Unde juxta hanc sententiam, per applicationem talium bonorum ad hanc vel illam personam clerici, non mutatur eorum status quoad dominium proprium Dei, nec quoad generalem finem, ad quem bona ecclesiastica sunt destinata, sed solum mutatur facultas proxima dispensandi illa. Nam antequam clericus illa acquirat peculiari titulo, facultas dispensandi illa est in pastoribus Ecclesiæ, vel in communitate aut ministris ejus; postquam vero beneficiatus illa acquirit, illi committitur propria facultas ea dispensandi sua auctoritate, semper tamen ut ecclesiastica, et ut fidelis dispensator et prudens. Et consequenter etiam in hac opinione satis probabile est, raptorem talium bonorum etiam de potestate clerici, esse sacrilegum, non ratione personæ a qua furatur, nec ratione loci unde furatur, sed ratione ipsorum bonorum, quia sacra sunt. Ac tandem juxta eandem sententiam satis consequenter dicitur, talia bona clericorum esse a tributis exempta, non solum ratione personæ, sed ratione sui, quia sacra sunt, et piis usibus semper destinata, et quidquid ex illis per tributum detraheretur, non tam clerico quam piis usibus minueretur. Atque de his maxime clericorum bonis, et cum eodem fundamento pro-

cedere potest eorum sententia, qui dicunt, bona clericorum æquiparari bonis ecclesiasticis in omni exemptione, præsertim a tributis, ut videre licet in Glossa 2, in c. *Ecclesia S. Mariæ*, de Constit., et ibi Decius, num. 18, et aliis, quos refert Covar., lib. 1 Variar., c. 4, num. 2 et 3.

9. *Vera resolutio.* — At vero si contrariam sententiam supponamus, nimirum, clericos beneficiatos acquirere proprium dominium illius portionis, seu partis reddituum suorum beneficiorum, quæ illis in stipendium datur, consequenter profecto dicendum est, idem esse judicium de illis bonis quod de aliis patrimonialibus clericorum quoad exemptionem a tributis. Hoc enim sufficienter probant rationes factæ, illo fundamento supposito, quia per illam particularis domini acquisitionem transferuntur bona illa a superiori ordine ad inferiorem, sicut quando dantur laicis ministrantibus Ecclesiæ in stipendium laboris sui, seu ministerii temporalis, vel quando dantur clericis propter actiones communes laicis, ut docendi, canendi, etc. Nam æque mutatur dominium, et consequenter status talium bonorum. Quod autem id fiat in stipendium spiritualis vel corporalis actionis, accidentarium est, et non mutat conditionem bonorum, quam in inferiori statu consecuta sunt. Hæc autem sententia de dominio clericorum circa hæc bona hodie magis recepta est, et probabilior censetur, et sine dubio fuit opinio divi Thomæ, dicto Quodlib. 6, art. 12, ad 3, et ideo etiam in præsentibus supponimus, quoad tributa et exemptiones eandem esse rationem de his bonis, quæ de patrimonialibus clericorum.

10. *Quid de bonis quasi patrimonialibus clericorum.* — Unde a fortiori constat, idem esse dicendum de bonis quæ Navarrus quasi patrimonialia vocat; illa enim partim conveniunt, partim differunt a præcedentibus. Conveniunt quidem quoad modum acquirendi seu lucrandi illa per actionem, seu ministerium spirituale, et ideo existimo etiam in hoc convenire, quod acquisitio talium bonorum est de se a tributis immunis, ideoque etiam illa bona, ut sunt stipendia talium ministeriorum, sunt natura sua a tributis exempta. Militat enim eadem ratio supra facta, nimirum, quod illa actio est spiritualis, et ideo jure divino exempta a jurisdictione civili; ergo etiam stipendium, quod ratione illius datur, et est quasi accessorium illi, debet esse eodem modo exemptum, ut non possit per impositionem sæcularis tributi diminui. Item hæc lucra na-

tura sua sunt subjecta potestati spirituali, ad quam pertinet illa taxare, moderari, vel augere; imo et Pontifex posset super illa, si essent copiosa, pro pauperibus vel sumptibus Ecclesiæ aliquod tributum imponere; ergo ratio postulat ut ab impositionibus laicorum sint exempta, quia non debent duplici onere prægravari. Differunt autem hæc bona a propriis ecclesiasticis redditibus, quia non manant ex propriis ecclesiasticis bonis, neque ex titulo spirituali alicujus ecclesiastici beneficii, sed ex quibuscumque bonis temporalibus per modum mercenarii stipendii, interveniente humana conventionione, seclusa imperfectione dandi unam rem pro alia, sed considerando solum rationem debitæ sustentationis. Ex hac autem differentia, quæ in facto ipso notoria est, sequitur alia, nimirum, de his posterioribus lucris in omni opinione probabili certum esse, clericos acquirere proprium ac temporale dominium talium bonorum, posseque de illis prout voluerint, salva justitia, disponere, ut etiam Navarrus, loco supra citato, fatetur. Et ideo etiam quoad tributa est similiter certum, eandem esse rationem de his bonis jam acquisitis in facto esse, ut sic dicam, quæ de patrimonialibus, de quibus dicendum superest.

CAPUT XXIV.

UTRUM PATRIMONIALIA, ET IN UNIVERSUM BONA TEMPORALIA CLERICORUM SUB COMMUNIBUS LEGIBUS SÆCLARIUM TRIBUTORUM COMPREHENDANTUR.

1. *Prima ratio dubitandi.* — Ratio dubitandi sumi potest primo ex cap. *Magnum*, 11, q. 1, quod est Ambrosii, lib. 4 in Luc., circa illa verba: *Et sedens docebat de navicula turbas*, ubi attingens locum Matth. 17, ubi Christus soli Petro jussit mittere hamum, et tollere staterem inventum in ore piscis, et solvere tributum, in quo ait Ambrosius significatum esse, *magnum et spirituale documentum, quo christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subjecti, ne quis constitutionem terreni regis putet esse solvendam*. Et videtur clericos comprehendere, nam subjungit: *Si enim censum Dei Filius solvit, quis tu tantus es, qui non putes esse solvendum?*

2. *Secunda.* — Secundo faciunt dubium leges civiles, quæ frequenter statuunt hæc tributa solvenda esse a clericis. Quamvis enim aliquæ sint antiquæ leges eximentes clericos